

VTÁČIA CHRÍPKA

Vážení obyvatelia,
vzhľadom na aktuálnosť problému vtácej chrípky a v záujme vašej informovanosti Vám sprístupňujeme aspoň niektoré základné informácie, ktoré spracovalo Ministerstvo pôdohospodárstva SR a Štátna veterinárna a potravinová správa SR.

Charakteristika:

chrípka vtákov (aviárna influenza) je infekčná vírusová choroba domácich, voľne žijúcich a exotických vtákov. Vyskytuje sa hlavne u moriek, kačiek, husí, kury domácej, perličiek, prepelíc, holubov, bažantov, jarabíc, labutí, kormoránov, čajok, hrdličiek, škorcov, drozdov, lastovičiek, vrabcov, u predstaviteľov nadradu Bežce (pštrosy, emu). Ochorenie sa môže preniesť aj na iné cicavce, hlavne ošípané.

Priebeh ochorenia:

vtáčia chrípka vyvoláva u hydiny dve rôzne klinické formy :

1. vysokopatogénnu vtáčiu chrípku, ktorá je vyvolaná len niektorými vírusmi podtypov H5 a H7. Tieto spôsobujú systémové infekcie, obvykle je pozorovaný náhly úhyn, choroba je extrémne nákazlivá, úhyn v rámci krdľa je až 100 %,

2. nízkopatogénnu vtáčiu chrípku, ktorú môžu vyvolať vírusy patriace všetkým H podtypom, vyvolávajú len miestne infekcie, s miernejšími klinickými príznakmi ako sú mierne dýchacie príznaky, problémy so znáškou, alebo príznaky môžu aj chýbať- tzv.

asymptomatické formy.

Zdroj nákazy:

vyššie riziko nakazenia vtáčou chrípkou majú tie chovy hydiny, ktoré sa nachádzajú pod migračnými cestami voľne žijúceho vtáctva, alebo v tesnej blízkosti miest slúžiacich k ich rozmnožovaniu alebo odpočinku.

Klinické príznaky:

dĺžka inkubačnej doby závisí od viacerých faktorov, od množstva a patogenity vírusu, infekcie, druhovej vnímavosti. Prvé klinické príznaky po nakazení sa objavujú od niekoľkých hodín až do 3 dní u individuálnych vtákov. V rámci krdľa dynamika prenosu tejto infekcie je ovplyvnená veľkosťou krdľa, hustotou, systémom chovu, cestou kontaktu medzi krdľami a môže trvať viac ako 14 dní.

Prejavy choroby sú veľmi variabilné, závisia od biologických vlastností vírusu, od individuálnych vlastností hostiteľa – vek, pohlavie, druh, konkurenčné infekcie – a významnú úlohu zohrávajú aj faktory prostredia.

Hlavnými klinickými príznakmi chrípky vtákov je strata plachosti, znížená aktivita a príjem krmiva, postihnuté jedince sa zhľukujú pod tepelným zdrojom, majú našuchorené perie, nosnice častejšie kvokajú, klesá znáška. Objavujú sa aj respiračné príznaky ako sú kašeľ, kýchanie, chrapot, nadmerné slzenie, opuchy hlavy, viečok, výtok z nosových otvorov. Ďalej sa vyskytujú aj poruchy tráviaceho (hnačky) a nervového systému (kŕče, poruchy pohybu, strata plachosti). Tieto príznaky sa vyskytujú ojedinele alebo v kombinácii.

Šírenie vírusu:

vírus sa z organizmu vylučuje sekrétmi horných dýchacích ciest – kvapôčkami, kašľom, kýchaním - a trusom. Vírus sa v chove šíri horizontálne po kontakte s chorými vtákmi, prostredníctvom ošetrovateľov, kontaminovanými predmetmi, dopravnými prostriedkami, krmivom a vodou a vertikálne nasadovými vajcami a infikovaným semenom pri inseminácii.

Odolnosť vírusu:

vírus v truse prežíva 30 dní pri teplote 4 °C, alebo 7 dní pri 20 °C, pri izbovej teplote na slame 28 dní a na vajcovej škrupine 8 dní. Vírus je schopný nejaký čas prežiť aj vo vode. Je stabilný pri pH 7-8, ale kyslé prostredie ho ničí. Je citlivý na éter, jód, amonné soli a tukové rozpúšťadlá.

V súčasnosti je nedostatok vedeckých údajov ohľadom prežívania vírusu vtácej chrípky v spracovaných výrobkoch počas ich fyzikálnych úprav. Doba termálnej inaktivácie vírusu pri 56 °C sa pohybuje od 15 minút do 6 hodín. Z dezinfekčných prostriedkov účinných proti vírusu vtácej chrípky sú: 2- 4 % lúh sodný, 2- 4 % chlórové vápno, 4- 8% chloramin B a môže sa použiť aj formalín v 10% koncentrácii.

Podозrenie na vtáčiu chrípku:

podľa § 16 ods. 3 zákona č. 488/ 2002 Z. z. je vlastník alebo držiteľ zvierat povinný hlásiť orgánu veterinárnej správy podozrenie alebo výskyt moru hydiny (zníženie príjmu krmiva a vody, zvýšený úhyn, pokles znášky, akýkoľvek klinický prejav alebo posmrtná zmena, ktorá svedčí pre vtáčiu chrípku).

V chove, v ktorom bolo vyslovené podozrenie z infekcie aviárnou influenou, začne úradný veterinárny lekár bezodkladne úradné vyšetrovanie s cieľom potvrdiť alebo vylúčiť prítomnosť klasického moru hydiny:

1. dá odobrať vhodné vzorky na laboratórne vyšetrenie,

2. zabezpečiť v chove úradný dozor a uzatvoriť chov,
3. nariadi vykonať súpis hydiny v chove,
4. nariadi izoláciu podozrivej hydiny, bez možného kontaktu s inou hydinou,
5. zakáže presuny hydiny z príslušného chovu alebo do príslušného chovu,
6. zakáže z chovu odsun vajec,
7. nariadi, aby boli vo vchodoch a východoch z budov, v ktorých je ustajnená hydina, ako aj vo vchodoch do chovu a východoch z chovu umiestnené vhodné dezinfekčné rohože a dezinfekčné brody.

Tlmenie nákazy:

ak sa v chove úradne potvrdí diagnóza aviárnej influenzy, príslušný orgán veterinárnej správy postupuje podľa NV SR 310/2003 Z. z. o opatreniach na tlmenie klasického moru hydiny, podľa zákona č. 488/2002 Z. z. o veterinárnej starostlivosti a o zmene niektorých zákonov a podľa Národného pohotovostného plánu pre prípad podozrenia a výskytu klasického moru hydiny (aviárnej influenzy) na území Slovenskej republiky.

V prípade potvrdenia **klasického moru hydiny** v chove príslušný orgán veterinárnej správy nariadi nasledovné opatrenia:

1. Bezodkladne na mieste v ohnisku nákazy usmrtiť všetku hydinu v chove, uhynutá alebo usmrtená hydina a všetky vajcia musia byť zneškodnené tak, aby sa znížilo riziko šírenia choroby na minimum. Zneškodniť alebo vhodne ošetriť všetok materiál a všetky odpady, ktoré môžu byť kontaminované. Vyhľadať a zničiť hydínové mäso pochádzajúce zo zvierat z príslušného chovu a násadové vajcia znesené v období predpokladanej inkubačnej doby. Po týchto činnosti urobiť očistu a dezinfekciu budov využívaných na ustajnenie hydiny, ich okolia, dopravných prostriedkov a všetkého materiálu, ktorý môže byť kontaminovaný. Budovy treba ponechať depopulované z nákazových dôvodov najmenej 21 dní pred ďalším zástavom hydiny.

2. Určí okolo infikovaného chovu ochranné pásmo s minimálnym polomerom 3 km a pásmo dohľadu s minimálnym polomerom 10 km.

3. V ochrannom pásme sa vykonajú nasledovné opatrenia:

- identifikácia všetkých chovov hydiny
- pravidelné kontroly všetkých chovov hydiny, o ktorých musia byť urobené záznamy
- dozor nad všetkou hydinou
- použitie vhodných dezinfekčných prostriedkov pri vstupoch a výstupoch z chovov
- kontrolu činnosti osôb, ktoré manipulujú s hydinou, dopravných prostriedkov prevážajúcich hydinu
- zákaz odsunu hydiny a násadových vajec z chovov, s výnimkou, ak príslušný orgán veterinárnej správy povolil odsuny
- zákaz vyvážania alebo rozhadzovania použitej podstielky a hnoja hydiny bez povolenia
- zakáže konania veľtrhov, trhov, výstav a iného zhromažďovania hydiny alebo iných vtákov.

Tieto opatrenia možno zrušiť najskôr 21 dní po vykonaní mechanickej očisty a dezinfekcie v infikovanom chove.

4. V pásme dohľadu príslušný orgán veterinárnej správy vykoná:

- identifikáciu všetkých chovov hydiny,
- kontrolu presunov hydiny a násadových vajec,
- zakáže presuny hydiny mimo pásma dohľadu počas prvých 15 dní s výnimkou presunu na bitúnok,
- zakáže presuny násadových vajec mimo pásma dohľadu s výnimkou presunov do liahne,
- zakáže presuny použitej podstielky a hnoja hydiny mimo pásma dohľadu,
- zakáže konania veľtrhov, trhov, výstav a iného zhromažďovania hydiny alebo iných vtákov.

Tieto opatrenia možno zrušiť najskôr 30 dní po vykonaní mechanickej očisty a dezinfekcie v infikovanom chove.

Ochrana chovov hydiny:

jedným z možných spôsobov prenosu vtáčej chrípky na hydinu a farmové chovy vtákov je prenos z voľne žijúcich vtákov, hlavne z vodného vtáctva. Pravdepodobnosť nakazenia domácej hydiny od voľne žijúcich vtákov závisí na mnohých faktoroch, ako je vzájomná geografická poloha chovu hydiny k migračným cestám voľne žijúcich vtákov, druh hydiny, spôsob chovu a úroveň biologickej bezpečnosti na hydínarskej farme. Chovy s voľným výbehom predstavujú kategóriu s vyšším rizikom možnosti nakazenia, lebo predstavujú kontaktný bod z prírodného zdroja na domáceho hostiteľa. Toto riziko je ešte vyššie v prípade, keď je voľný prístup k vode a krmivu a v krdli sú chované druhy vtákov, ktoré vábajú voľne žijúce vodné vtáctvo, napr. kačica, hus.

Vzhľadom na momentálnu situáciu vo výskyte aviárnej influenzy vo svete, dňa 28.10.2005 bolo vydané **mimoriadne núdzové opatrenia** pre vlastníkom a držiteľom v záujme ochrany štátneho územia Slovenskej republiky pred zavlečením tejto choroby:

- 1) zabrániť priamemu a nepriamemu kontaktu voľne žijúcich vtákov, zvlášť vodného vtáctva s hydinou
- 2) zabezpečiť prísne oddelenie vodnej hydiny od ostatnej hydiny
- 3) zakázať chov hydiny u zamestnancov registrovaných fariem v domových hospodárstvach
- 4) prísne dodržiavať nákup hydiny len z registrovaných fariem so stálym veterinárnym dozorom
- 5) novo nakúpenú hydinu umiestniť do priestorov, ktoré boli vopred vyčistené a dezinfikované
- 6) pre každú halu používať vlastné pracovné nástroje
- 7) minimalizovať počty ľudí, ktorí prichádzajú do styku s hydinou
- 8) správne používať osobné ochranné pomôcky
- 9) hydinu vo voľnom výbehu kŕmiť a napájať v uzavretom priestore alebo pod prístreškom, ktorý dostatočne bráni prilietavaniu voľne žijúcich vtákov a zamedzuje kontakt voľne žijúcich vtákov s krmivom a vodou určenou pre hydinu

10) vonku umiestnené zásobníky s vodou požadované v záujme zabezpečenia optimálnych životných podmienok pre určité druhy hydiny dostatočne chrániť pred voľne žijúcim vodným vtáctvom

11) hydiny nenapájať vodou zo zásobníkov povrchových vôd prístupných voľne žijúcemu vtáctvu

12) bezodkladne oznamovať príslušnému orgánu veterinárnej správy akékoľvek klinické príznaky vtácej chrípky u hydiny a iných vtákov chovaných v zajatí podľa kritérií:

- pokles v príjme potravy a vody o viac ako 20 %,
- pokles v produkcii vajec o viac ako 5 % trvajúci dlhšie ako 2 dni,
- týždenné úhyny vyššie ako 3 %,
- akýkoľvek klinický príznak alebo posmrtné zmeny, ktoré svedčia pre vtáčiu chrípku.

Ďalším z možných spôsobov nakazenia hydiny je nekontrolovaný presun vtákov medzi farmami, obchodovanie medzi chovmi bez veterinárneho dozoru a hlavne veľké riziko predstavuje ilegálne dovezená hydina a vtáky zo zahraničia.

Riziko nakazenia ľudí vírusom vtácej chrípky:

je pre akúkoľvek osobu, ktorá je v styku s infikovanými vtákmi je nízke, prenos je možný priamym kontaktom s infikovanými vtákmi alebo vtáčimi produktmi. Nakoľko vírus môže prežívať určitý čas v prostredí, predpokladá sa, že riziko nakazenia je i z povrchov predmetov, prachu, atď., ktoré sú kontaminované vtáčimi produktmi – hlavne trusom a sekrétmi dýchacieho ústrojenstva

– alebo konzumáciou nedostatočne tepelne opracovaného mäsa a krvi. Pri tepelnom spracovaní hydínového mäsa a hydínových produktov sa vírus vtácej chrípky inaktivuje pri 70 °C. Perie a páperie z hydiny môže byť takisto infekčné v dôsledku kontaminácie trusom alebo inými telovými tekutinami.

Poštové holuby a vtáčia chrípka:

poštové holuby nepredstavujú závažné nebezpečenstvo pri šírení vtácej chrípky.

Experimentálne dôkazy naznačujú, že je veľmi ťažké infikovať holuby s chrípkovými vírusmi, avšak možnosť, že holuby môžu prenášať pasívne vtáčiu chrípku nemožno vylúčiť, už len vzhľadom na fakt, že poštové holuby sú súčasťou medzinárodných obchodov a sú úmyselne púšťané na dlhé vzdialenosti.

Monitoring a organizácia odberu vzoriek:

v Slovenskej republike sa vykonáva monitorovací program, ktorým sa sleduje potenciálny výskyt vírusu vtácej chrípky na našom území. Do programu sú zahrnuté všetky druhy hydiny, ako sú kury, morcky, vodná hydina, farmové vtáky a voľne žijúce vtáky.

Monitoring prebieha podľa Plánu prieskumu aviárnej influenzy u hydiny a voľne žijúcich vtákov na Slovensku.

Záver:

pri Štátnej veterinárnej a potravinovej správe SR je zriadené Proti nákazové centrum s nonstop telefónnou linkou : 0800 127 127. V prípade potreby najbližšia Regionálna veterinárna a potravinová správa je v Poprade – tel. č. 7722231, záznamník č. 7765095.

Viac informácií získate aj na internetovej stránke Štátnej veterinárnej a potravinovej správy SR - www.svssr.sk. Na internetovej stránke mesta www.spisskabela.sk je zverejnené celé znenie informatívneho materiálu pod názvom: Vtáčia chrípka.